

Češka, Josef

[Westrup, Carl Wium. Some notes on the Roman slave in early times: a comparative sociological study]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1957, vol. 6, iss. E2, pp. 180-181

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109450>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

se pokoušel za každou cenu o detailní interpretace. Z ostatních článků, uveřejněných na Západě v posledních dvou letech, sluší pak — vedle zmíněné již práce Palmerovy — jmenovat aspoň tyto: *W. E. Brown, Land Tenure in Mycenaean Pylos*, *Historia* 5 [1956], 385—400 (na rozdíl od Bennetta je tento autor velmi důvěřivý k většině dosud podaných interpretací, týkajících se serie E, a rýsuje pro starý Pylos až příliš určitý obraz zemědělských vlastnických vztahů); *J. K. Anderson, Note on „Landholders of Pylos“*, *AJA* 61 [1957] 174—175 (krátká poznámka k práci Bennetově); *M. I. Finley, The Mycenaean Tablets and Economic History*, *The Economic History Review* 10 [1957], 128—141 (velmi cenná studie, jejíž autor se snaží — spíše metodou logické úvahy než detailním rozбором textů — stanovit minimum jistoty, které mohou o hospodářských poměrech ve starém Pylu tamní lineární dokumenty vůbec poskytnout); *M. I. Finley, Homer and Mycenae: Property and Tenure*, *Historia* 6 [1957] 133—159 (druhá práce předešlého autora); *F. srovnává zprávy lineárních dokumentů s údaji z Homéra a dochází k přesvědčení o zásadních rozdílech v hospodářské a společenské struktuře mezi obdobím mykénským a dobou Homérovou).*

Závěrem je snad ještě třeba podat vysvětlení, proč se téměř všechny speciální studie o mykénském zemědělství týkají poměrů v Pylu. Objektivní příčinou tohoto zjevu je patrně to, že pylských tabulek serie E je daleko více než knosských (211 tabulek z Pylu proti 26 z Knossu), a že jsou ve svém průměru i daleko rozsáhlejší. Pokud jde o ostatní střediska mykénské kultury na řecké pevnině, je nutno dodat, že ani v Mykénách ani nikde jinde mimo Pylos nebyly zatím dokumenty podobného obsahu nalezeny.

Antonín Bartoněk

C. W. Westrup, Some Notes on the Roman Slave in Early Times. A comparative sociological study. Hist. Filol. Medd. Dan. Vid. Selsk. 36, no. 3, København 1956. Stran 25.

Autor se zabývá několika problémy raného římského otroctví. Nejdříve dokazuje, že se dlužníci nemohli nikdy stát otroky svých spoluobčanů, bývali však jako otroci prodáváni do ciziny. Zde se Westrup opírá nejen o doklady týkající se starého Říma, nýbrž hledá také analogické jevy u jiných starých národů, hlavně u Germánů. Poněvadž otrok nebyl občanem a byl získán ve válce nebo koupí, dívali se naň u mnoha kmenů jako na dobytek s lidskou podobou. Přesto však se ve starých římských dobách nehledělo na otroka jako na věc v pravém smyslu toho slova. Otroek se stával členem rodiny (familia), a také to, že se mohl stát po manumissi svobodným občanem, stavělo otroka výše než pouhou věc. Ostatně pater familias měl stejnou moc jak nad svými otroky, tak nad svými dětmi.

Podobně jako filius mohl mít i servus s dovolením pánovým jakési jmění. Právní definice peculia byla arci vytvořena v době poměrně pozdní, a snad se jeho podstata ve starých dobách lišila od dob pozdějších. Na této domněnce staví Westrup svou theorii o tom, že bylo v rané římské republice peculium důležitou složkou hospodářského a sociálního života. Šlo prý snad dokonce o jakési vzájemné závazky mezi pánem a otrokem, což prý bylo zejména v době Plautově poměrně velmi rozšířeno. Je tu ovšem otázka, pokud můžeme Plautových komedií užívat jako pramene ke studiu hospodářských a sociálních poměrů římské společnosti. Westrup je přesvědčen, že Plautus ve svých divadelních hrách beze vši pochyby líčí římské způsoby. Na str. 17 čteme: „But already at Plautus' time, as would seem to be shown by his plays which here no doubt depict Roman manners,¹ the slave (servus peculiosus) with the peculium was able to enter into contracts with his master.“ V poznámce 1 se dovolává autor *W. Krolla, Die Kultur der ciceronischen Zeit, II (1933), str. 91, ovšem nedost přesně, neboť Kroll na uvedeném místě píše pouze toto: „Den Begriff des servus peculiosus kennt schon Plautus, und er ist sicher rein römisch.“*

Mám za to, že Westrup řeší některé problémy poněkud izolovaně. Stará římská společnost nebyla složena jen z občanů a otroků, byli tu patricijové, plebejové a klienti, a vztah mezi těmito společenskými vrstvami se autor nikde nedotýká. Proto jsou také některé jeho závěry nejasné, zejména pokud klade takřka rovnítko mezi peregrini a servi (str. 7; srov. též str. 15). Někdy také autor postavení otroků poněkud idealisuje. Jako homo peregrinus, píše, stál otrok jistě mimo

římské právo, byl mimo civilní status římského občanství, ale byl přesto lidskou bytostí, a jako takový byl ve starých dobách v hospodářských i osobních věcech jistě uznáván za individualitu (str. 22). O životních podmínkách a právním postavení otroků v raných dobách římské republiky víme arci jen velmi málo, a tu se autor neopírá jen o zmínky antických autorů a o *leges XII tabularum*, nýbrž spojuje literární prameny s jazykovými důkazy a logickými závěry pak vyvozuje své these; o těch ovšem kriticky poznamenává, že jsou to leckdy jen velmi nejisté domněnky (str. 24).

Podle názoru antických autorů se uznává i dnes, že nemohlo v dávných dobách při jednoduchém způsobu života vzniknout ani ostré sociální, ani ostré právní rozlišení mezi svobodnými a nesvobodnými lidmi, neboť svobodní lidé i otroci pracovali vedle sebe při polních pracích. Otroky se sice stávali hlavně váleční zajatci, ale protože to byli v dávných dobách namnoze lidé téže kmenové příslušnosti jako staří Římané, nebylo mezi pánem a jeho otrokem žádné velké přehrady. V tomto svém tvrzení má Westrup asi pravdu, ale podepřít nějakými novými argumenty je ovšem nemohl. A jestliže někde nový doklad uvádí, není to vždy přesvědčivé. Tak na str. 25 upozorňuje na Groteovu připomínku, že měly za starých dob „všechny třídy skoro stejný vkus, citění i kulturní úroveň (instruction)“, ale Columelly, I 8, 5, se přitom dovolává neprávem.

Josef Česka

Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl. I. Vydalo nakladatelství ČSAV v Praze pod redakcí E. Nohejlové-Prátové roku 1955. 314 str. textu, 6 map. Cena váz. výtisku Kčs 59,—.

Pěti numismatické komise ČSAV a numismatického oddělení Národního muzea v Praze je česká odborná literatura historická v současné době postupně obohacována o významné pramenné soupisové dílo, jež má shromáždit údaje o nálezech starších mincí v českých zemích. Celé dílo, redigované odborně Dr. Nohejlovou-Prátovou, bylo rozvrženo na sedm úseků: 1. Nálezy keltských mincí, 2. nálezy antických mincí, 3. nálezy mincí údobí denárového, 4. nálezy mincí údobí brakteátového, 5. nálezy mincí údobí grošového, 6. nálezy mincí údobí tolarového, 7. neurčené nálezy mincí. Dílo má vyjít ve třech samostatných svazcích. Dosud vyšly dva svazky tohoto soupisového *corpusu*, z nichž první, zde recenovaný, obsahuje nálezy keltských a antických mincí. Svým rozsahem je proto významný nejen pro historii našich zemí v příslušných obdobích (a přirozeně pro numismatiku samu), nýbrž i pro praktickou archeologii. Bohužel hodnota této fundamentální odborné práce je snížena některými nepřesnostmi a omyly.

První svazek začíná předmlouvou vědecké redaktorky celého díla (5—26), v níž N.-P. stručně podala nejdříve obecné a všestranné poučení o nálezech samotných a načrtla historii úřední i odborné péče o evidenci nálezů. Pěkné pojednání — zvláště v partii o zpracovávání a datování hromadných nálezů (vytkl bych jen, že není vysvětlen pojem „struktura nálezového souboru“, srov. str. 7) — je bohužel zaměřeno k období odborné specialisace N.-P., ke středověku, kdy jsou ovšem hromadné nálezy zcela běžné, zatím co ve staletích, jichž se I. díl Nálezů týká, převažují nálezy osamocených mincí. V historické části je pak jak zde, tak i na několika dalších místech předmluvy, brán malý zřetel na moravské poměry. N.-P. pak přehledně vypočítala dílčí soupisy nálezů mincí v našich zemích a objasnila, jak posléze došlo k přípravě a vydání díla, jež má být v mezích možnosti vyčerpávající (srov. str. 17). Zvláště je třeba ocenit snahu o co největší využití i starých, archiválních záznamů. Dále N.-P. pojednala o spolupracovnících i o systému sestavení jednotlivých nálezových registů a závěrem se pokusila vysvětlit (zčásti i omluvit) určité nedostatky celého díla.

Do předmluvy, napsané věcně a přístupně, se jen výjimečně vloudily drobné nepřesnosti; tak na str. 17 se mluví o tom, že pramenem je v první řadě vlastní hmotná památka, t. j. „samy nálezy mincí“ — vhodnější by bylo „mince samotné“. Nebo na str. 20 sub 2a je uvedeno „datum odkrytí . . .“ (rozumí se odkrytí, nalezení mince); protože však jde v této rubrice o bližší údaje o nálezech mincí — nejen časové — bylo by lépe použít označení „data nálezů“, nebo ještě